

PAZI, KDO BO NA STRAŽI, MEDTEM KO BOŠ TI POČIVAL

Spoštovani,

dovolite mi, da današnji nagovor pričnem z besedami mojega starega očeta, Maistrovega borca, od katerega sem poleg obilice življenjske modrosti vsa svoja otroška in mladostniška leta spoznaval tudi vrednote domoljubja. Ko sem končal Šolo za rezervne oficirje, mi je poklonil oficirski revolver iz leta 1917 in dejal približno takole: »No, sedaj, ko si na začetku poti do generala, PAZI, KDO BO NA STRAŽI, MEDTEM KO BOŠ TI POČIVAL.«

Tisto o generalu sem nekako preslišal, revolver hranim še danes kot spomin na zavednega Slovenca, pomen ostalih besed pa sem v celoti dojel šele leta 1990 kot pripadnik Manevrske strukture narodne zaščite - gospe in gospodje - govoril je o zaupanju.

To o straži in počitku me je spremljalo cel čas osamosvojitvenih procesov, v katerih sem aktivno sodeloval skupaj s prebivalstvom teh okoliških krajev in tudi še pozneje med opravljanjem poslanstva častnika Slovenske vojske. In če sem iskren, o pomenu teh besed razmišljam tudi danes, ko spremljam odzive odgovornih na varnostne izzive, ki nastajajo pri nas in predvsem v naši neposredni okolici. Zaupanje je bilo, poleg poguma, odločnosti in domoljubja, tista vrednota, ki je nam, pripadnikom Manevrske strukture narodne zaščite, omogočala izvajanje njenega poslanstva; zaupanje in medsebojno spoštovanje sta bili tisti vrednoti, ki sta prebivalcem te doline in okoliških krajev dajali moč in voljo, da po svojih najboljših močeh in znanju, leta 1991, branijo pravkar razglašeno samostojnost.

O pomenu Manevrske strukture narodne zaščite v procesu osamosvajanja in njenem pomenu za nastanek Slovenske vojske je bilo v tem letu povedanega že veliko. Zato naj mi bo kot takratnemu dejavniku iz lokalnega okolja dovoljeno, da na kratko osvetlim pomen dogodka, ki se ga spominjamo z današnjo prireditvijo, za delovanje pripadnikov Manevrske strukture na območju takratne občine Grosuplje.

7. septembra 1990 je vodstvo Manevrske strukture narodne zaščite med drugim sprejelo dokumente, ki so bili posledično izrednega pomena tudi za nas,

organizatorje in pripadnike Manevrske strukture narodne zaščite na taktični ravni. Dobili smo torej štabni dokument nadrejenega, iz katerega je bilo jasno razvidno, kdo je naš potencialni nasprotnik, pregled naših zmogljivosti in struktura ter formalizacija sodelovanja s takratno milico. Na podlagi tega dokumenta smo nato na nivoju občinske organizacije razdelali načrt uporabe svojih sil, seveda ob upoštevanju omejitve razpoložljive oborožitve. V takratni občini Grosuplje smo konec septembra leta 1990 razpolagali zgolj z nekaj 100 kosi pehotnega orožja s pripadajočim strelivom. Manjše število orožja je bilo pridobljeno iz skladišča Upravnega organa za ljudsko obrambo občine, razliko smo v nekaj nočeh »ilegalnih voženj« s civilnimi vozili prepeljali pripadniki Manevrske strukture narodne zaščite iz območja Gotenice in Kočevske reke ter ga poskrili pri znancih in prijateljih po kletah in hlevih. Na tem mestu sem zaradi zgodovinske resnice dolžan omeniti še eno podrobnost, morda celo izjemo v delovanju Manevrske strukture narodne zaščite, ki velja vsaj za občinsko raven. Iz različnih govorov, zapisov, celo na uradni predstavitvi Manevrske strukture narodne zaščite, ki jo je pripravil Vojaški muzej Slovenske vojske v Parku vojaške zgodovine v Pivki, je moč zaslediti trditev, da so bili pripadniki Manevrske strukture narodne zaščite zaupanja vredni pripadniki Teritorialne obrambe in milice. Gospe in gospodje, z gotovostjo lahko trdim, vsaj, kar se občinskega, torej taktičnega nivoja tiče, da smo bili razen enega delavca milice, vsi pripadniki občinske organizacije Manevrske strukture narodne zaščite v Grosuplju, izključno civilisti, resda tudi z vojaškimi znanji.

Mislilim, da je bil to edinstveni primer v Sloveniji. Tega ne poudarjam zato, da bi si sedaj pripenjal še posebno medaljo, enostavno bi rad še enkrat javno povedal, da pripadniki Manevrske strukture narodne zaščite nismo bili samo zaupanja vredni pripadniki Teritorialne obrambe in milice, temveč tudi ostali državljani. Morda je bilo naše delovanje zato še težje, saj smo morali svoja početja skrivati ne samo pred JLA, sosedi, družino temveč celo pred celotnim občinskim štabom Teritorialne obrambe in občinskim vodstvom. Zaradi teh dejstev je moralo biti naše medsebojno zaupanje še toliko večje, saj smo bili brez kakršnekoli opore v svojem okolju. Če ne bi osebno poznali nekaterih kolegov z vrha piramide Manevrske strukture narodne zaščite in jim seveda zaupali, potem ... Pa smo spet pri mojem starem očetu in njegovi straži in počitku.

Obdobje delovanja v Manevrski strukturi narodne zaščite je bila tudi čudovita izkušnja zame in še za nekaj mojih najožjih sodelavcev na Upravnem organu za obrambo, pripadnikov Manevrske strukture narodne zaščite. Predvsem

medsebojno zaupanje in pravo tovarištvo, ki nas je povezovalo v tistem obdobju, se nam je tisočkrat povrnilo in poplačalo neposredno pred razglašeno osamosvojitvijo kot tudi med samo vojno za Slovenijo. Če ne bi imeli te bogate izkušnje iz delovanja v Manevrski strukturi narodne zaščite, bi nam bilo predvsem v mesecih od marca do avgusta leta 1991 mnogo težje, kot nam je bilo sicer. To je bilo obdobje tako rekoč 24-urnega delovnika pripadnikov strukture civilne obrambe. O prispevku civilne obrambe se na letošnjih prireditvah kot tudi v preteklih letih ni veliko govorilo. Izjema je letošnja slavnostna seja Odbora za obrambo, na kateri je o tem govoril takratni minister za obrambo.

Ko govorim o vlogi in pomenu civilne obrambe, govorim o delavcih v upravnih organih za obrambo po občinah in delavcih v drugih občinskih upravnih organih, o delavcih na republiških sekretariatih, o pripadnikih Civilne zaščite na vseh nivojih, o delavcih v občinskih vodstvih, o članih svetov krajevnih skupnosti, o gasilcih, o delavcih v šolstvu in zdravstvu, o kmetih, kratka, o celotnem prebivalstvu, ki je v usodnih dneh za našo domovino na takšen ali drugačen način stalo ob strani in podpiralo naše oborožene sile. Seveda je še kako prav in pošteno, da v vseh govorih ponavljamo pomen in zasluge naših fantov in mož, ki so z orožjem v roki stali v prvih bojnih vrstah in tvegali svoja življenja. Prav je tudi, da jim ob sleherni priložnosti izrečemo priznanje in zahvalo za požrtvovalnost in pogum. Osebno pa čutim veliko moralno dolžnost, da se kot takratni vodja občinskega Odseka za obrambo in zaščito tudi ob tej priložnosti javno zahvalim za vso požrtvovalnost, odrekanja in pogum mojim sodelavcem, ki so od marca pa do konca julija 1991 dneve in noči izvajali postopke reorganizacije in popolnjevanja enot in poveljstev Teritorialne obrambe, včasih tudi pod nemogočimi in nedorečenimi pogoji, usposabljali pripadnike Civilne zaščite in nenazadnje, 25. junija 1991 zagotovili več kot 100 % popolnjenost enot Teritorialne obrambe na območju občine Grosuplje.

Vse to pa ne bi bilo mogoče tudi brez požrtvovalnega in tako rekoč prostovoljnega dela kurirjev, članov mobilizacijskih komisij na terenu in članov svetov vseh 23. krajevnih skupnosti takratne občine Grosuplje. V tistih odločilnih dneh in urah je vse delovalo kot dobro utečen stroj, odpovedal ni niti še tako majhen delček, pa čeprav smo morali vsi skupaj, včasih ne po svoji krivdi, tudi improvizirati, se prilagajati novo nastalim razmeram. Vendar z veliko mero medsebojnega spoštovanja, predvsem pa s tistimi modrostmi o straži in zaupanju, smo domorodci iz doline tu pod nami, zmogli.

Na koncu naj spomnim še na en dogodek iz leta 1991, ki morda nima neposredne povezave z Manevrsko strukturo narodne zaščite. Če pa izhajamo iz nespornega dejstva, da je Manevrska struktura narodne zaščite eden od temeljev Slovenske vojske, potem je prav, da ga omenim tudi ob tej priložnosti. V dolini pod nami, v vasi Malo Hudo, je bila od 23. junija 1991 na položaju 2. četa 571. odreda Teritorialne obrambe Grosuplje. Po raketiranju položajev sosednje enote na Medvedjeku je med pripadniki čete pričela naraščati negotovost, pri nekaterih razumljivo tudi strah. Ob razmišljanju kako dvigniti stanje bojne morale na višji nivo, je v sredo, 3. julija, okoli 10. ure dopoldan, rezervist predlagal, da bi imeli mašo.

Takrat so borci pravzaprav ugotovili, da imajo v svojih vrstah mladega župnika, poznejšega vojaškega vikarja v Slovenski vojski. Po začetnem posmehovanju in zbijanju šal na ta račun sta minili manj kot dve uri in okrog 100 pripadnikov enote je okoli 12. ure že prisostvovalo maši – brez ukaza ali posebne odredbe poveljujočega. Odsotni so bili samo pripadniki na bojni nalogi. Javno trdim, da ta dogodek lahko smatramo kot začetek duhovne oskrbe v Slovenski vojski, zagotovo pa je bila to ena prvih, če ne celo prva maša v enotah Slovenske vojske v samostojni Sloveniji. Tudi ta dogodek si po 25 letih zasluži postavitve primerne obeležja.

Spoštovani, vsem vam želim, da bi vedno in povsod, medtem ko boste počivali, zagotovo vedeli, kdo je na straži, vsem nam skupaj in naši prelepi Sloveniji pa še vse lepo naslednjih 25 let. Po 50. pa tako ali tako pravijo, da je vse lepše in lažje. Srečno.

Marjan Balant